

GMINA ZBÓJNO

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

ETAP II

Uwarunkowania rozwoju zagospodarowania przestrzennego gminy – Demografia i infrastruktura społeczna

Zespół autorski:

Generalny Projektant Studium	- mgr inż. arch. Anna Rutkowska
Projektant:	- mgr Jolanta Osza

Włocławek, luty 1998.

SPIS TREŚCI

1. LICZBA I ROZMIESZCZENIE LUDNOŚCI	3
1.1. Liczba ludności - gęstość zaludnienia	3
1.2. Struktura ludności według płci	3
1.3. Struktura ludności według wieku	3
2. RUCH NATURALNY LUDNOŚCI	4
2.1. Przyrost naturalny	4
2.2. Migracje ludności	4
2.3. Przyrost rzeczywisty ludności gminy	5
3. ZATRUDNIENIE	5
3.1. Struktura zawodowa ludności	5
4. BEZROBOCIE	6
4.1. Stopa bezrobocia	6
4.2. Struktura bezrobotnych	6
5. OPIEKA SPOŁECZNA	7
5.1. Struktura świadczeniobiorców według wieku	7
5.2. Struktura rodzin wielodzietnych	7
5.3. Formy pomocy społecznej obejmujące rodziny wielodzietne	8
5.4. Rodziny patologiczne objęte pomocą społeczną	8
5.5. Bezrobotni objęci pomocą społeczną	8
6. PODSUMOWANIE	9
7. UWARUNKOWANIA DOT. INFRASTRUKTURY SPOŁECZNEJ	10
7.1. W zakresie mieszkalnictwa	10
7.2. W zakresie edukacji	10
7.3. W zakresie kultury	11
7.4. W zakresie ochrony zdrowia i opieki społecznej	11
7.5. W zakresie usług pocztowo – telekomunikacyjnych	12

1. LICZBA I ROZMIESZCZENIE LUDNOŚCI

1.1. Liczba ludności - gęstość zaludnienia

Z końcem 1990 r. gminę Zbójno zamieszkiwały 4.583 osoby, a gęstość zaludnienia wynosiła 55 osób na km². Po upływie 5 lat gminę tę zamieszkiwało 4.547 osób. **Obecnie na terenie gminy mieszka ogółem 4.510 osób.** Ludność gminy Zbójno stanowi 5,5 % ludności zamieszkującej Rejon Lipno. **Gęstość zaludnienia gminy wynosi 54 osoby na km²,** przy średniej dla województwa włocławskiego 99 osób na km².

Liczba ludności gminy Zbójno w ciągu lat 1985 - 1996 **zmałała o 234 osoby, a dynamika zmian demograficznych w tym okresie wynosiła 95,06 %.**

1.2. Struktura ludności według płci

Cechą struktury ogółu ludności gminy Zbójno według płci jest **przewaga liczebna mężczyzn. Wskaźnik feminizacji** liczony ilością kobiet przypadających na 100 mężczyzn wynosi **95,2 i jest najniższy w województwie włocławskim,** przy średniej jego wartości 105,3 dla całego województwa.

Niepokojącym zjawiskiem jest fakt **dużej przewagi liczebnej mężczyzn w grupie wiekowej 25 – 34 lata,** gdzie **wskaźnik feminizacji wynosi zaledwie 72,6.** To oznacza, że na każdych 100 mężczyzn z powyższej grupy wiekowej przypadają tylko 72 kobiety z tej grupy wiekowej. **Taki wskaźnik oznacza anormalną strukturę płci.**

Dla porównania struktura płci ludności województwa włocławskiego charakteryzuje się lekką nadwyżką liczby kobiet (51,3 %), w stosunku do liczby mężczyzn (proporcja kobiet do mężczyzn 105 do 100). W miastach przeważają kobiety (średnio 110 na 100 mężczyzn), zaś średni wskaźnik dla terenów wiejskich wynosi 100,3 kobiety na 100 mężczyzn.

1.3. Struktura ludności według wieku

Wiek jest jednym z podstawowych elementów struktury demograficznej ludności wpływającym na przebieg procesów demograficznych. Struktura wieku ludności gminy Zbójno w zestawieniu procentowym przedstawia się następująco:

◇ dzieci	0 - 14 lat	1.172 osoby	26,0 %
◇ młodzież	15 - 19 lat	375 osób	8,3 %
◇ dorośli	20 - 64 lata	2.374 osoby	52,7%
◇ emeryci	65 i więcej	589 osób	13,0 %

Proces zwiększania się udziału ludności w starszym wieku w ogólnej liczbie ludności gminy - to **starzenie się określonej populacji**. Określa tzw. **próg starości**, tzn. wiek, po osiągnięciu którego można daną osobę zaliczyć do grupy w starszym wieku. Wiek ten jest przyjmowany umownie i wynosi 60 lub 65 lat.

Wskaźnik starości demograficznej (60 lat i więcej) dla gminy Zbójno wynosi **13,05**. Oznacza to stan starości demograficznej. Średnia wartość tego wskaźnika dla województwa wynosi 12,93.

Dla porównania najniższy wskaźnik starości demograficznej posiada gmina Fabianki (9,17 – przedpole starości), zaś najwyższy – gmina Bytów (15,57 – stan zaawansowanej starości demograficznej).

2. RUCH NATURALNY LUDNOŚCI

Na kształtowanie się struktury demograficznej w istotny sposób wpływa **ruch naturalny ludności** oraz relacje zachodzące między jego elementami.

2.1. Przyrost naturalny

W ujęciu uwzględniającym zmiany ludności ogółem, miernik urodzeń na 1.000 mieszkańców przedstawia się następująco:

1990 r.	1991 r.	1992 r.	1993 r.	1994 r.	1995 r.	1996 r.
18,9	17,7	19,9	17,3	17,2	16,6	18,1

W gminie Zbójno urodzenia żywe przewyższają liczbę zgonów. **Przyrost naturalny jest wysoki i wynosi +7 ‰** (przy średnim dla województwa +1,8 ‰). Dla porównania najwyższy przyrost naturalny w 1996 r. był w gminie Bobrowniki (+13 ‰), a najniższy w mieście Nieszawa (-6,8 ‰).

2.2. Migracje ludności

Kolejny czynnik obrazujący tendencje demograficzne na danym obszarze to **saldo migracji**. Wynosiło ono w kolejnych latach:

1989 r.	1990 r.	1991 r.	1992 r.	1993 r.	1994 r.	1995 r.	1996 r.
-137	-174	-73	-48	-45	-50	-59	-57

W latach 1989 - 1996 z terenu gminy Zbójno wyemigrowały ogółem 643 osoby.

Z zestawienia wynika, iż ujemne saldo migracji utrzymuje się. Jest ono **bardzo wysokie i wynosi (-12,6 ‰)**. Dla porównania w 1996 r. najniższe saldo ujemne (w liczbach bezwzględnych) posiadała gmina Skepe „-2” (podczas, gdy największe saldo w jednostkach gminnych wynosiło „+56” dla gminy Aleksandrów Kujawski), zaś najwyższe ujemne saldo migracji wystąpiło w gminie Osięciny „-78”.

Współczynnik dynamiki demograficznej dla gminy Zbójno wynosi 1,62.

2.3. Przyrost rzeczywisty ludności gminy

Mimo tak wysokiego przyrostu naturalnego (+7 ‰) liczba ludności gminy maleje. Sytuacja taka spowodowana jest wysokim ujemnym saldem migracji wynoszącym (-12,6 ‰), co powoduje, że wartość przyrostu rzeczywistego jest znacznie niższa niż przyrostu naturalnego i wynosi (-5,5 ‰).

3. ZATRUDNIENIE

3.1. Struktura zawodowa ludności

Strukturę zawodową ludności danej jednostki obrazuje **odsetek ludności w wieku produkcyjnym w stosunku do ogółu ludności**. W strukturze ludności gminy Zbójno według kryterium ekonomicznego **53,12 % stanowi ludność w wieku produkcyjnym**.

Dla porównania najwyższy odsetek ludności w wieku produkcyjnym w stosunku do ogółu ludności w 1996 r. wystąpił w m. Włocławek (62,4) i m. Radziejów (61,2), natomiast najniższy w gminie Rogowo (53,0).

Wskaźnik obciążenia ekonomicznego dla gminy Zbójno wynosi aż 88,2 przy średniej wartości dla województwa 71,9. Wskaźnik ten określa liczbę ludności w wieku nieprodukcyjnym przypadającą na 100 osób w wieku produkcyjnym. Najwyższy wskaźnik obciążenia ekonomicznego w 1996 r. miała gmina Rogowo (88,53), zaś najniższy m. Włocławek (60,3), natomiast w jednostkach gminnych gmina Fabianki (67,8).

4. BEZROBOCIE

4.1. Stopa bezrobocia

Przebudowa systemów gospodarczych tak państwa, jak i jednostkowych podmiotów gospodarczych przywróciła klasyczne kryteria oceny działalności gospodarczej weryfikowanej przez rynek. W następstwie powyższego wystąpiła ekonomicznie zdeterminowana racjonalizacja zatrudnienia, której najczęściej spotykanym przejawem były jego redukcje, regulacje płac. Dostrajanie się gospodarki województwa wrocławskiego do nowych warunków funkcjonowania znajdowało i znajduje odbicie w zmianach w sferze zatrudnienia ludności. Podstawowym przejawem tego była zmiana stanu zatrudnienia i ujawnienie znaczących nadwyżek siły roboczej - ukazanie bezrobocia. Zaznaczyły się także zmiany w strukturze zatrudnienia, stosownie do zmian w gospodarce, także w jej przestrzennym ujęciu.

Na terenie gminy Zbójno jest **333 osób bezrobotnych**. **Stopa bezrobocia** liczona stosunkiem liczby bezrobotnych do liczby ludności w wieku produkcyjnym **wynosi 13,9 %** i należy do **najniższych w województwie wrocławskim** (przy średniej dla województwa 17,5 %). Stopa bezrobocia w gminie Zbójno jest **najniższa spośród gmin Rejonu Lipno**, niemal 2-krotnie niższa niż np. w gminie Bobrowniki. Liczba bezrobotnych w latach 1993 - 1996 **zmaląła o 5,4 %**.

4.2. Struktura bezrobotnych

Struktura bezrobotnych w gminie Zbójno przedstawia się następująco:

Bezrobotni zarejestrowani - ogółem 333 osoby

w tym:

◇ kobiety	152
◇ absolwenci	30
◇ posiadający prawo do zasiłku	175
◇ % udział liczby bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym	13,9

Odsetek **bezrobotnych kobiet** w gminie Zbójno **wynosi 45,6 %**. **Bez prawa do zasiłku pozostaje 47,4 %** ogółu bezrobotnych (przy średniej dla województwa wynoszącej 53,06 %). Liczba bezrobotnych w latach 1993 - 1996 **zmaląła o 18 osób**. **Dynamika zmian** w tym okresie wynosiła 94,9 %. W stosunku do roku poprzedniego liczba bezrobotnych **bez prawa do zasiłku wzrosła** (39,0 % bezrobotnych korzysta z pomocy społecznej).

5. OPIEKA SPOŁECZNA

5.1. Struktura świadczeniobiorców według wieku

W gminie Zbójno z pomocy społecznej korzysta 29,9 % ogółu mieszkańców, w tym:

- ◊ 60,7 % stanowią dzieci i młodzież do lat 18,
- ◊ 31,0 % osoby w wieku produkcyjnym,
- ◊ 8,3 % ludzi starsi.

Strukturę świadczeniobiorców wg wieku przedstawia poniższe zestawienie:

Nazwa jednostki	Liczba świadczeniobiorców	Dzieci i młodzież do 18 lat	%	Osoby w wieku produkcyjnym	%	Osoby w wieku poprodukcyjnym	%
gm. Zbójno	1.347	818	60,7	417	31,0	112	8,3

5.2. Struktura rodzin wielodzietnych

Strukturę rodzin z dziećmi dla gminy Zbójno przedstawia poniższe zestawienie:

Nazwa jednostki	Rodziny z dziećmi	Rodziny z 1 - 3 dziećmi		Rodziny z 4 i więcej dzieci	
	Ogółem 100 %	Liczba rodzin	%	Liczba rodzin	%
gm. Zbójno	490	390	79,6	100	20,4

Wynika z niego, że w gminie Zbójno ca 80 % stanowią rodziny z 1 - 3 dziećmi, a **ca 20 % rodziny wielodzietne, tj. posiadające 4 i więcej dzieci**. Dla porównania w skali województwa rodziny z 4 i więcej dzieci stanowią ca 14%, a rodziny z 1 - 3 dzieci ca 86 % wszystkich rodzin z dziećmi.

5.3. Formy pomocy społecznej obejmujące rodziny wielodzietne

W 1996 r. objęto w gminie Zbójno różnymi formami pomocy społecznej następujące rodziny wielodzietne:

Nazwa jednostki	Rodziny z dziećmi			Rodziny z 1 - 3 dzieci			Rodziny z 4 i więcej dzieci		
	Ogółem	Objęte pomocą	%	Ogółem	Objęte pomocą	%	Ogółem	Objęte pomocą	%
gm. Zbójno	490	191	39,0	390	141	36,2	100	50	50,0

Z powyższego wynika, że **co druga rodzina wielodzietna korzysta z pomocy społecznej. Rodzin niepełnych (brak jednego z rodziców) jest w gminie Zbójno 65, z czego objętych pomocą społeczną 42 rodziny, co stanowi 64,6 %.**

5.4. Rodziny patologiczne objęte pomocą społeczną

Nazwa jednostki	Liczba rodzin patologicznych ogółem	Liczba rodzin patologicznych objętych pomocą				% rodzin patologicznych objętych pomocą
		Ogółem	Alkoholizm	Narkomania	Inne	
gm. Zbójno	317	12	12	0	0	3,8

Na terenie gminy Zbójno **ca 4 % rodzin patologicznych objętych jest pomocą społeczną.** Przyczyną patologii w tych rodzinach jest alkoholizm.

5.5. Bezrobotni objęci pomocą społeczną

Dominującą grupą osób wśród świadczeniobiorców są **osoby i rodziny dotknięte zjawiskiem bezrobocia. Na 333 zarejestrowanych bezrobotnych w gminie Zbójno 130 bezrobotnych korzysta z różnych form pomocy społecznej, co stanowi 39 %.**

Formy pomocy społecznej udzielone bezrobotnym w gminie Zbójno w 1996 r.:

- ◇ Liczba zarejestrowanych bezrobotnych 333 osoby
- ◇ Liczba otrzymujących zasiłek 175 osób
- ◇ Liczba otrzymujących pomoc 130 osób

◇ Formy pomocy:

⇒ zasiłek okresowy	119 osób
⇒ zasiłek celowy	72 osoby
⇒ zasiłek naturalny	2 osoby

6. PODSUMOWANIE

1. Liczba ludności gminy zmniejsza się. Obecnie wynosi 4.510 osób, przy gęstości zaludnienia 54 osoby/km² powierzchni.
2. Gminę cechuje przewaga liczebna mężczyzn (95 kobiet na 100 mężczyzn). W grupie wiekowej 25 - 34 lata występuje anormalna struktura płci (72 kobiety na 100 mężczyzn).
3. Wskaźnik starości demograficznej ludności gminy (osoby powyżej 60 lat) wynosi 13,05 (przy średniej jego wartości dla województwa 12,93) i oznacza stan starości demograficznej ludności gminy Zbójno.
4. Przyrost naturalny jest stosunkowo wysoki i wynosi +7 ‰ (przy średniej jego wartości dla województwa +1,8 ‰).
5. Bardzo wysokie jest ujemne saldo migracji (-12,6 ‰).
6. Mimo wysokiego przyrostu naturalnego liczba ludności gminy maleje. Spowodowane jest to wysokim ujemnym saldem migracji. Wobec powyższego przyrost rzeczywisty w gminie jest również ujemny i wynosi (-5,5 ‰).
7. Ludność w wieku produkcyjnym stanowi w gminie 53,12 % ogółu ludności.
8. Wskaźnik obciążenia ekonomicznego (liczba ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym) należy do jednych z najwyższych w województwie i wynosi 88,2 (przy średniej jego wartości dla województwa wynoszącej 71,9).
9. Stopa bezrobocia wynosi 13,9 % i należy do najniższej w województwie wrocławskim (przy średniej jego wartości dla województwa wynoszącej 17,5 %). Liczba bezrobotnych w latach 1993 - 1996 zmalała o 5,4 %.
10. Odsetek bezrobotnych kobiet wynosi 45,6 %.
11. Bez prawa do zasiłku pozostaje 47,4 % ogółu bezrobotnych.
12. Pomocą społeczną objętych jest w gminie ca 30 % ogółu jej mieszkańców. 39 % bezrobotnych korzysta z pomocy społecznej.
13. Wśród świadczeniobiorców opieki społecznej najliczniejszą grupę stanowią dzieci i młodzież (60,7 %), a najmniej ludzie starsi (8,3 %)

14. Rodziny wielodzietne (4 i więcej dzieci) stanowią w gminie 20,4 % wszystkich rodzin z dziećmi.
15. Co druga rodzina wielodzietna korzysta z pomocy społecznej.
16. Na terenie gminy Zbójno ca 4 % rodzin patologicznych objętych jest pomocą społeczną. Przyczyną patologii w tych rodzinach jest alkoholizm.

7. UWARUNKOWANIA DOT. INFRASTRUKTURY SPOŁECZNEJ

7.1. W zakresie mieszkalnictwa

W zakresie **mieszkalnictwa** gmina Zbójno posiada dobre **wskaźniki liczby osób na 1 mieszkanie (3,68) i 1 izbę (1,03)** przy średnich jego wartościach dla gmin wiejskich województwa wynoszących odpowiednio (3,82 i 1,06). Dla porównania najslabszy wskaźnik w tym zakresie posiada gmina Bobrowniki (4,32 i 1,12).

Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w gminie Zbójno **wynosi 70,3 m²** przy przeciętnej powierzchni użytkowej mieszkania na terenach wiejskich wynoszącej 68,1 m². **Gorzej** przedstawia się sytuacja dotycząca **ilości mieszkań oddawanych do użytku**. W 1996 r. oddano zaledwie **3 takie mieszkania** (wyłącznie w zakresie budownictwa indywidualnego). Dla porównania najwięcej mieszkań w analogicznym roku 1996 oddano do użytku w gminach: Włocławek (19), Fabianki (15), Osiecinie (15) i Aleksandrów Kujawski (14). **Przeciętna powierzchnia użytkowa** oddanych mieszkań w gminie Zbójno (w 1996 r.) wynosiła **102,7 m²** i była niższa od przeciętnej wartości tego wskaźnika dla mieszkań terenów wiejskich wynoszącej 115,6 m².

Należy podkreślić, że w roku **1997** (Rocznik statystyczny województwa włocławskiego za 1997 r.) w gminie Zbójno **nie oddano do użytku ani jednego mieszkania**.

7.2. W zakresie edukacji

Na terenie gminy Zbójno jest **6 szkół podstawowych 8-klasowych** (Zbójno, Działyn, Klonowo, Ruże, Sitno, Obory) oraz szkoła we wsi Wielgie 6-klasowa. Największymi szkołami podstawowymi pod względem ilości uczniów są SP we wsi gminnej Zbójno (155 uczniów) oraz SP w Działyniu (117 uczniów).

Ogólna liczba uczniów we wszystkich szkołach podstawowych w gminie wynosiła w roku szkolnym 1997/98 – **721 uczniów** przy zatrudnieniu **58 nauczycieli pełnoetatowych**, co daje wskaźnik **12,4 ucznia na 1 nauczyciela**. Jest on niższy od średniego dla całego województwa wynoszącego 15,0 ucznia na 1 nauczyciela.

Na terenie gminy **brak obiektu z zakresu szkolnictwa ponadpodstawowego**. Z danych demograficznych wynika, że **młodzież w wieku 15 – 19 lat stanowi 7,4 %** (tj. 293 osoby) ogólnej liczby ludności gminy. Teoretycznie więc młodzież ta **kontynuuje naukę** w zakresie szkolnictwa ponadpodstawowego **poza terenem gminy**. Najbliższe placówki tego typu mieszczą się w miastach: Rypinie, Lipnie, Skępem i dalej we Włocławku i Toruniu.

7.3. W zakresie kultury

Gmina Zbójno prezentuje **niski poziom usług kultury**. Brak Gminnego Domu Kultury. Na terenie gminy znajdują się 2 biblioteki oraz 6 punktów filialnych. **Wskaźnik wypożyczeń w woluminach** wynosi w gminie **27,5 na 1 czytelnika** i jest nieco wyższy od średniej jego wartości dla gmin wiejskich wynoszącej 26,0.

W znajdujących się na terenie gminy **wiejskich świetlicach i remizie OSP** w Zbójnie organizowane są od czasu do czasu **dyskoteki lub zabawy**, natomiast typowej działalności kulturalnej **żaden obiekt na terenie gminy nie sprawuje**.

7.4. W zakresie ochrony zdrowia i opieki społecznej

Poziom usług w zakresie **ochrony zdrowia** można określić jako **zadowalający**. Najbliższy **szpital** znajduje się w mieście Rypinie. Zakres usług medycznych szczebla podstawowego świadczą **2 ośrodki zdrowia**. Na terenie gminy jest **1 apteka**.

Liczba osób przypadających na 1 lekarza, dentystę, pielęgniarkę, dostępność do apteki charakteryzują wskaźniki, których wartość jest **wyższa** od analogicznych średnich jego wartości dla terenów wiejskich województwa. Przedstawia to poniższa tabela:

Jednostka	Lekarze	Lekarze dentyści	Pielęgniarki	Liczba ludności na 1 aptekę
Razem wieś	3,1	1,5	9,5	8.140
Gm. Zbójno	4,4	2,2	17,7	4.510

Należy tutaj zaznaczyć, że wśród gmin wiejskich województwa jest gmina, w której nie ma ani jednego lekarza oraz ani jednego dentysty (gm. Izbica Kuj.), a także gminy, w których brak lekarza dentysty (gminy: Bytów, Czernikowo, Fabianki, Lubień Kuj., Zakrzewo).

W gminie **Zbójno** opiekę lekarską nad ludnością sprawuje **2 lekarzy i 1 stomatolog**. Na terenie gminy **brak Domu Pomocy Społecznej**. Najbliższy obiekt tego typu znajduje się w sąsiedniej gminie Brzuze.

7.5. W zakresie usług pocztowo – telekomunikacyjnych

Najsłabsze w zakresie usług infrastruktury społecznej jest wyposażenie w **usługi telekomunikacyjne**. Gmina Zbójno wypada w tym względzie znacznie słabiej na tle ogółu gmin województwa wrocławskiego. Na terenie gminy jest tylko **114** (na koniec 1997 r.) **abonentów telefonii przewodowej**, co daje wskaźnik **25,4 na 1.000 ludności** (przy średnim dla gmin wiejskich 757). Plasuje to gminę Zbójno na drugim miejscu po gminie Boniewo (12,7) pod względem **najgorszego wyposażenia w telefonię**.

Lepiej przedstawia się wyposażenie w placówki **pocztowo – telekomunikacyjne**. Na terenie gminy są **2 takie placówki**, co daje wskaźnik **4,5 na 10 tys. mieszkańców**, przy średniej jego wartości dla gmin wiejskich 3,0.

Należy zwrócić tutaj uwagę, że w województwie wrocławskim są **2 gminy**, na terenie których **brak placówki pocztowo – telekomunikacyjnej**. Jest to gmina Kowal i Radziejów.